

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่และผลกระทบการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ศึกษาสถานภาพปัจจุบันของนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด ศึกษาแนวทางการพัฒนาในอนาคตของนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด และนำเสนอตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคม พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ คือ ผู้มีบทบาท อำนาจหน้าที่ หรือประสบการณ์ เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ให้สิทธิ ด้านการศึกษาแก่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยมีดังนี้

5.1 บริบทพื้นที่และผลกระทบการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดที่มีต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์

5.1.1 บริบททั่วไป

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนที่อยู่ในระยะการพัฒนาช่วงเวลาเดียวกัน โดยทั้ง 2 พื้นที่มีบริบททั่วไปดังนี้

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากประกอบด้วยพื้นที่อำเภอแม่สอด อำเภอแม่ระมาด และอำเภอพบพระ เป็นพื้นที่ที่ศึกษาขยายการค้าชายแดนภาคตะวันตก ไทย-เมียนมาร์ เชื่อมต่อสู่ประเทศจีนและอินเดีย และจัดอยู่ในเส้นทางสายเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ CLMV-T และกลุ่มประเทศ GMS รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่ศึกษาทางด้านอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว และการเกษตร และเป็นแหล่งแรงงานต่างด้าวจำนวนมากจากประเทศเพื่อนบ้าน

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดประกอบด้วยอำเภอคลองใหญ่ เป็นพื้นที่ที่มีศึกษาขยายการค้าชายแดนภาคตะวันออก ไทย-กัมพูชา เชื่อมต่อการขนส่งฝั่งทะเลอ่าวไทยสู่ฝั่งทะเลอันดามัน และจัดอยู่ในเส้นทางสายเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ CLMV-T และกลุ่มประเทศ GMS เช่นเดียวกับจังหวัดตาก รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่ศึกษาภาพด้านการบริการและการท่องเที่ยว การเกษตรและการประมง โดยมีแรงงานต่างด้าวชาวกัมพูชาจำนวนมาก

5.1.2 บริบทเฉพาะ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากมีสภาพภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน มีกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและกลุ่มแรงงานต่างด้าว โดยมีอำเภอ

แม่สอดเป็นพื้นที่เป้าหมายการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม อำเภอแม่ระมาดเป็นศูนย์อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าทางการเกษตร และอำเภอพบพระเป็นพื้นที่เกษตร การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และที่อยู่อาศัย เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากเป็นพื้นที่ที่ใช้แรงงานต่างด้าวเข้มข้น และมีกลุ่มนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตากในภาพรวมต้องการให้เป็นจังหวัดนำอยู่และมีการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดมีสภาพภูมิศาสตร์ฝั่งทะเลอ่าวไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะชาวกัมพูชาจำนวนมาก มีพื้นที่อำเภอคลองใหญ่เป็นพื้นที่เป้าหมายการพัฒนา โดยมุ่งให้เป็นเมืองบริการการค้าระหว่างประเทศครบวงจร การบริการและการท่องเที่ยว การเกษตร และการประมง พื้นที่ชายแดนอำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราดมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวกัมพูชา เนื่องจากการมีประวัติศาสตร์การเมืองร่วมกัน การสมรสข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างชาวไทยกับชาวกัมพูชาจำนวนหนึ่งจนเป็นระบบเครือญาติ ตลอดจนการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมระหว่างกัน

5.1.3 ผลกระทบ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากได้รับการคาดการณ์ว่าจะมีผลกระทบทางลบเกิดขึ้นในพื้นที่ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประชาชนในพื้นที่กับภาครัฐ และภาคเอกชนด้านการจัดการทรัพยากรที่ดิน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวไทยกับชาวพม่ากลุ่มแรงงานต่างด้าว ปัญหาประชากรแฝงและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยเด็กทั้งกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและกลุ่มแรงงานต่างด้าว ปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาชุมชนแออัด อาชญากรรม ยาเสพติด การค้าประเวณี และโรคติดต่อร้ายแรง และปัญหาความไม่ได้รับความยุติธรรมจากการพัฒนา โดยการมองว่าเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเอื้อผลประโยชน์ต่อกลุ่มทุนภายนอก มากกว่าการเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งมีการเข้ามาแย่งชิงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของพื้นที่หรือท้องถิ่น

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราดได้รับการคาดการณ์ว่าจะมีผลกระทบทางลบเกิดขึ้นในพื้นที่ในประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัญหาประชากรแฝงกลุ่มแรงงานต่างด้าว แนวโน้มการนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถานศึกษาไทย ปัญหาสังคม อาทิ ปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะบกและทะเล และปัญหาความไม่ได้รับความยุติธรรมจากการพัฒนา การเข้ามาแย่งชิงทรัพยากรในพื้นที่จากกลุ่มทุนภายนอก รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่ไม่มีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการบริการสาธารณะใด ๆ

ทั้งนี้ บริบทและผลกระทบของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก และจังหวัดตราดมีผลต่อการจัดเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับลักษณะบริบทและผลกระทบดังกล่าว

5.2 สถานภาพปัจจุบันของนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด

การดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด การวิจัยนี้เน้นนโยบายการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

การศึกษาท้องถิ่น การดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมจากกลุ่มชาติพันธุ์และองค์กรภาคเอกชน และด้านเนื้อหาของนโยบาย ดังนี้

5.2.1 ด้านกระบวนการนโยบาย

1) การมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา

(1) การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์

ก. การมีส่วนร่วมของกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากจัดอยู่ใน 5 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ระดับปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษา ระดับการมีบทบาททำกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา ระดับการสร้างความร่วมมือโดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับการมีอำนาจตัดสินใจในนโยบายการจัดการศึกษา โดยการมีตำแหน่งเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษาท้องถิ่น ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้นำชุมชน

ข. กลุ่มแรงงานต่างด้าวในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดจัดอยู่ใน 3 ระดับ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ระดับปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษา ระดับการมีบทบาททำกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา โดยไม่ได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมระดับการสร้างความร่วมมือโดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับการมีอำนาจตัดสินใจในนโยบายการจัดการศึกษา เนื่องจากความมั่นคงภายในประเทศไทย

(2) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาททำกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา ในลักษณะการสนับสนุนทุนการศึกษา การบริจาคสิ่งของ อุปกรณ์การเรียนและกีฬา การสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนยังจำกัดพื้นที่และไม่ครอบคลุมสถานศึกษา และเข้ามามีส่วนร่วมเป็นครั้งคราว จึงเป็นการมีส่วนร่วมแบบไม่ยั่งยืน

2) สิทธิและความสามารถในการพิทักษ์สิทธิด้านการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ปกครองกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและกลุ่มแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่รับรู้สิทธิด้านการศึกษาสำหรับบุตรหลาน และพาบุตรหลานมาใช้สิทธิดังกล่าว แต่ความสามารถในการพิทักษ์ยังไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองบนพื้นที่สูง ตั้งบ้านเรือนอาศัยห่างไกลสถานศึกษา ฐานะยากจน และมีข้อจำกัดการสื่อสารภาษาไทย รวมถึงไม่ครอบคลุมกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มีฐานะยากจนและมีข้อจำกัดการสื่อสารภาษาไทย

5.2.2 ด้านเนื้อหา

1) ความเสมอภาคของโอกาส การเข้าถึง และคุณภาพการศึกษา

(1) ความเสมอภาคของโอกาสและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ตามหลักสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชน หลักเมตตาธรรม และความเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติระหว่างเด็กไทยทั่วไปกับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ สิทธิการเข้าถึงการศึกษาของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ขึ้นอยู่กับหลักฐานในการสมัครเข้าเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยหลักฐานในการรับนักเรียนนักศึกษาเข้าเรียนในสถานศึกษา พ.ศ. 2548

หากเด็กคนใดไม่มีหลักฐานใด ๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาใช้หลักความยืดหยุ่นในการให้โอกาสทางการศึกษาและการเปลี่ยนแปลงงบประมาณท้องถิ่น

(2) คุณภาพการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินจัดการคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย และมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักสูตรแกนกลางควบคู่กับหลักสูตรท้องถิ่น มีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเคารพความแตกต่าง อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ระหว่างเด็กไทยทั่วไปกับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์

3) ความสอดคล้องของระดับนโยบาย กติกาสากล กับบริบทพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินนโยบายการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 นโยบายกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย และการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารท้องถิ่นและผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีได้ร้รับรู้กติกาสากลและนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ของส่วนกลาง เนื่องจากมีการเผยแพร่ข้อมูลจากหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง

5.3 แนวทางการพัฒนาในอนาคตของนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด

5.3.1 การพัฒนากระบวนการนโยบาย ประกอบด้วย 1) ความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนานโยบาย โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องตามหลักสิทธิเด็ก สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และทิศทางการพัฒนา การเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ การกระจายอำนาจทางการศึกษา การพัฒนานโยบายภาพรวมของการจัดการศึกษาระดับพื้นที่และเป็นนโยบายระยะยาว มีวิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากมีข้อเสนอเพิ่มเติมให้จัดทำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นนโยบายเฉพาะด้านเพื่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) การสร้างการมีส่วนร่วมในนโยบาย ควรสนับสนุนให้กลุ่มชาติพันธุ์พัฒนาศักยภาพตนเองและการเป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นเพื่อเข้าร่วมในนโยบายการจัดการศึกษาให้มากขึ้น ควรส่งเสริมให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมกลุ่มกันในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่มีการจัดตั้งกันเอง และมีตัวแทนมาประสานกับภาครัฐและสถานศึกษาเพื่อการจัดการศึกษาของบุตรหลาน ควรส่งเสริมภาคเอกชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการศึกษาท้องถิ่นในรูปแบบกองทุน และมีคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ตลอดทั้งควรส่งเสริมบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการให้มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษให้มากขึ้น

5.3.2 การพัฒนาเนื้อหา นโยบาย ประกอบด้วย 1) การสร้างความเสมอภาคของโอกาส การเข้าถึง และคุณภาพการศึกษา โดยภาครัฐส่วนกลางควรจัดสรรงบประมาณสำหรับขยายโอกาสทางการศึกษาแก่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบกองทุนและกลไกร่วมภาคีพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ควรเน้นให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีจิตบริการและจิตสาธารณะ มีทักษะด้านภาษาต่างประเทศ

โดยเฉพาะภาษาประเทศเพื่อนบ้าน ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาอินเดีย รวมทั้งปลูกฝังให้เด็กต่างด้าวมีความรู้สึกและทัศนคติที่ดีต่อสังคมไทย เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย และเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9

5.4 ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อการสร้างคามยุติธรรมทางสังคม พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด

การวิจัยนี้นำแนวคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะ (Public Policy Process: PDP) และแนวคิดความยุติธรรมทางสังคม มาปรับใช้ในการพัฒนาตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด กล่าวคือ การปรับใช้แนวคิดการพัฒนานโยบายสาธารณะจำแนกเป็นประเด็น (1) การพัฒนากระบวนการ และ (2) การพัฒนาเนื้อหา นโยบาย แนวคิดความยุติธรรมทางสังคม ปรับใช้แนวคิดของ Rawls (1972) และ Sandle (2009) ข้อเสนอของธีระ สินเดชาธิ์ และคณะ (2559) และ บทสังเคราะห์ของ รัชพร เลี้ยงประเสริฐ (2557) การวิจัยนี้พบว่านโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด มีความเหมือนและแตกต่างกันในแต่ละประเด็น โดยสามารถเทียบเคียงการพัฒนานโยบายและความยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา และพัฒนาเป็นตัวแบบการพัฒนานโยบาย ดังนี้

5.4.1. การพัฒนากระบวนการและเนื้อหา นโยบาย

1) การพัฒนากระบวนการนโยบาย

(1) การระบุความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนานโยบาย

ก. การทบทวนนโยบาย การพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด โดยหลักการควรมีความสอดคล้องกับกติกาสากล ได้แก่ อนุสัญญาองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ปฏิญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ค.ศ. 2007 และแผนประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านสิทธิและความยุติธรรมทางสังคม นโยบายส่วนกลาง ได้แก่ นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส พ.ศ. 2548 และแผนแม่บทการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย โดยยึดหลักความเสมอภาคทางการศึกษา ความยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา และความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของผู้เรียน

ข. การทบทวนบริบท เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดมีบริบทที่เหมือนและแตกต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการพัฒนานโยบายให้สอดคล้องกับบริบท ดังนี้

- ความเหมือนของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด ได้แก่ ก. การเป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดตั้งเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาล ในช่วงเวลาเดียวกัน การมีศักยภาพของพื้นที่ด้านการค้าชายแดน การเป็นศูนย์กลางการขนส่งและการเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศ CLMV-T และ GMS มีเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการและการท่องเที่ยว และภาคการเกษตร ข. ปัญหาประชากรแฝงและแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยเด็กในกลุ่มชาติพันธุ์ ค. ปัญหาสังคมที่สืบเนื่องจากปัญหาประชากรแฝง เช่น ปัญหาชุมชนแออัด ยาเสพติด การค้าประเวณี อาชญากรรม สิ่งแวดล้อมชุมชน โรคติดต่อ เป็นต้น ปัญหา

เหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ง. ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะ ปัญหาระบบนิเวศป่าไม้และทะเล

- ความต่างของพื้นที่

กรณีจังหวัดตากมีเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งที่เป็นกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและกลุ่มแรงงานต่างด้าว ประกอบกับการมีภูมิศาสตร์เป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน จึงมีเด็กชนเผ่าพื้นเมืองหรือชาวไทยภูเขาจำนวนหนึ่งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลสถานศึกษา ทำให้ขาดโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา ขณะที่เด็กกลุ่มแรงงานต่างด้าวจำนวนหนึ่งอยู่ในครอบครัวยากจนที่สุด เด็กกำพร้า และเด็กไร้สถานะ ก็ขาดโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาเช่นกัน การพัฒนาจึงควร จัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กเหล่านี้มากขึ้น รวมถึงเด็กชาวไทยในพื้นที่ที่เป็นเด็กกลุ่มด้อยโอกาส เด็กจากครอบครัวยากจนที่สุดในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสด้วยกัน ขณะที่จุดเน้นการพัฒนาของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้แก่ การขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กปฐมวัยกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง และการจัดการกับปัญหาโรคติดต่อบริเวณพื้นที่ชายแดนแนวตะเข็บไทย-เมียนมาร์ ซึ่งเป็นโรคเฉพาะและมีลักษณะแปลกกว่าโรคทั่วไป

กรณีจังหวัดตราดมีกลุ่มชาติพันธุ์เฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์เฉพาะแรงงานต่างด้าว และมีการแสดงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่ไม่แตกต่างกับชาวไทยเท่าใดนัก ขณะที่จุดเน้นการพัฒนาของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้แก่ การแก้ไขปัญหาเสียดัดเนื่องจากเป็นปัญหาสำคัญของชายแดนไทย-กัมพูชา และปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะ ปัญหาเหล่านี้ต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็ก และปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กปฐมวัยทั้งเด็กต่างด้าวและเด็กไทย

ค. ความจำเป็นต่อการพัฒนานโยบาย ได้แก่ (1) การเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (2) การจัดการศึกษาสำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต้องการการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาระยะยาว 20 ปี มี และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบายการจัดการศึกษาที่พัฒนาขึ้น ควรมีทั้งฉบับที่เป็นภาพรวมของการพัฒนา และฉบับที่เป็นนโยบายเฉพาะด้านสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

- เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดต้องการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาในภาพรวมของพื้นที่ ครอบคลุมการจัดการศึกษาทุกระดับและผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์สำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงการเตรียมการเป็นผู้ประกอบการและแรงงานในประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศหลักด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ จีน และอินเดีย โดยมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชิงสาระการเรียนรู้ ทักษะ และการเสริมประสบการณ์ ตลอดจนทั้งมีการบูรณาการหรือร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากต้องการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ และต้องการความมั่นคงชายแดนทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ การออกแบบนโยบายเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์นี้ควรมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กปฐมวัย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเด็กครอบครัวยากจน

และอยู่ในภาคการเกษตร การพัฒนาเด็กปฐมวัยกลุ่มนี้จึงควรเน้นเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการหรือแรงงานในภาคการเกษตร และภาคบริการและการท่องเที่ยว ตลอดทั้งมีการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์เด็กปฐมวัย

(2) การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนา นโยบาย

ก. การมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองหรือชาวไทยภูเขา ควรมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการศึกษา 5 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมระดับการรับรู้ข้อมูล ระดับการปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษา ระดับมีบทบาทร่วมทำกิจกรรมกับสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับสร้างความร่วมมือแบบทางการกับภาครัฐโดยการเป็นคณะกรรมการชุดต่าง ๆ และระดับการมีอำนาจตัดสินใจในนโยบายโดยการเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารและบุคลากรสถานศึกษา และผู้นำชุมชน (2) กลุ่มแรงงานต่างด้าวควรมีส่วนร่วม 3 ระดับ ได้แก่ การมีส่วนร่วมระดับรับรู้ข้อมูล ระดับการปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษา และระดับมีบทบาทร่วมทำกิจกรรมกับสถานศึกษา

ข. การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ควรมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการศึกษาทั้ง 5 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและสภาพปัญหาต่าง ๆ (2) ระดับการปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษาโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และข้อเสนอการจัดการศึกษา (3) ระดับมีบทบาทร่วมทำกิจกรรมกับสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) ระดับสร้างความร่วมมือแบบทางการร่วมกับภาครัฐโดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือกลไกการจัดการศึกษาท้องถิ่น และ (5) ระดับการมีส่วนร่วมตัดสินใจในนโยบายการจัดการศึกษาในฐานะตัวแทนภาคธุรกิจเอกชน ผู้มีส่วนร่วมรับผิดชอบสังคม ผู้เป็นนักลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ และผู้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรก การพัฒนากลไกที่ภาคเอกชนเป็นเจ้าของหรือผู้รับผิดชอบหลัก และรูปแบบที่สอง การพัฒนาที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วมเข้าไปเป็นคณะกรรมการหรือคณะทำงานร่วมกับภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

ค. การมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาอื่น ๆ ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชนต่างประเทศถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือร่วมกับสถานศึกษา และระดับมีบทบาททำกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา เช่น การแลกเปลี่ยนครูและบุคลากรทางการศึกษา การสนับสนุนทุนการศึกษา การพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ของครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น และนักวิชาการถูกคาดหวังให้มีส่วนร่วมระดับการปรึกษาหารือ การให้ความรู้ คำแนะนำแก่สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ และความรู้เกี่ยวกับกติกาสากลและอาเซียน

(3) การพัฒนาสิทธิและความสามารถในการพิทักษ์สิทธิด้านการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์

ก. การส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองพัฒนาศักยภาพและความสามารถด้านการเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาบทบาทเป็นผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกท้องถิ่น และผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น เพื่อความสามารถในการพิทักษ์สิทธิด้านต่าง ๆ ของชนเผ่าพื้นเมืองในประเทศไทย รวมถึงสิทธิด้านการศึกษาของบุตรหลาน

ข. การส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้กลุ่มแรงงานต่างด้าวรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็น คณะกรรมการชุมชนแรงงานต่างด้าว หรือกลไกในชื่อเรียกอื่น เพื่อดูแลคุณภาพชีวิตและสวัสดิภาพ ของพวกตน เพื่อการปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเอง เพื่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาสำหรับบุตรหลานชาวแรงงานต่างด้าว กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นต้องอยู่ในรูปแบบไม่ทางการเนื่องจากความมั่นคงของประเทศ

2) การพัฒนาเนื้อหานโยบาย

(1) การสร้างความเสมอภาคของโอกาส การเข้าถึงการศึกษา และคุณภาพการศึกษา

ก. การสร้างความเสมอภาคของโอกาสและการเข้าถึงการศึกษา

- การพัฒนาสำหรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและ จังหวัดตราด ได้แก่ ภาครัฐส่วนกลางจัดสรรและกระจายงบประมาณให้ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่ม โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยที่ยังขาดโอกาสการเข้าถึงการศึกษา ภาคเอกชนจัดตั้งกองทุนการศึกษาสำหรับเด็กในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีการบริหารจัดการร่วมกับคณะกรรมการเขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษด้านการศึกษาของจังหวัดตากและจังหวัดตราด คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดตาก และจังหวัดตราด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน และภาคีพัฒนาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- การพัฒนาเฉพาะเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก ควร สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระจายสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และทั่วถึงผู้เรียน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ในครอบครัวยากจน อาศัยในพื้นที่ห่างไกล และพื้นที่สูง

- การพัฒนาเฉพาะเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด ควรมี กฎเกณฑ์หรือระเบียบให้ครอบครัวแรงงานต่างด้าวหรือชาวกัมพูชาที่นำบุตรหลานมาเรียนฝั่งประเทศ ไทย จ่ายเงินอุดหนุนการศึกษาหรือสมทบเข้ากองทุนการศึกษาท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณากำหนดเกณฑ์และครอบครัวที่ควรจ่ายเงินอุดหนุนอย่างเหมาะสม แต่เกณฑ์ ดังกล่าวนี้ยกเว้นครอบครัวแรงงานต่างด้าวฐานะยากจน

ข. คุณภาพการศึกษา เป็นการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง มีจิตบริการ จิตสาธารณะ มีทักษะหลายภาษา พัฒนาเด็ก ให้มีความรู้พื้นฐานด้านการบริการ การท่องเที่ยว การเกษตร การประมง การขนส่ง ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง มีทักษะด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ภาษาพม่า กัมพูชา จีน และอินเดีย การพัฒนาให้เด็กมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม เคารพผู้อื่น อยู่ร่วม ในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ รวมทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อสังคมไทย รักและเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์ไทย การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กเป็นแรงงานมีฝีมือ หรือผู้ประกอบการรายใหม่ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กลุ่มประเทศอาเซียนตอนบน ได้แก่ ประเทศกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ เวียดนาม และไทย หรือกลุ่มประเทศ CLMV-T และกลุ่มประเทศ อนุ ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ได้แก่ ประเทศจีน กัมพูชา ลาว เวียดนาม เมียนมาร์ และไทย หรือกลุ่มประเทศ GMS

(2) การสร้างความสอดคล้องของระดับนโยบาย กติกาสากล กับบริบทของพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางควรมีการเผยแพร่ความรู้กติกาสากลและนโยบายส่วนกลางเกี่ยวกับการจัด การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ รวมถึงกติกาของประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะด้านสังคม

และวัฒนธรรมว่าด้วยความร่วมมือด้านความยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา ผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษต่อพื้นที่ท้องถิ่น และแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมกับสภาพบริบท

5.4.2 เป้าหมายการพัฒนานโยบายเพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคม

คณะผู้วิจัยสังเคราะห์การกำหนดเป้าหมายการพัฒนานโยบายเพื่อตอบสนองต่อหลักการความยุติธรรมทางสังคมด้านการศึกษา 5 ประการ ได้แก่

1) **หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ** เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ การวางบรรทัดฐานของความยุติธรรมเพื่อคุ้มครองเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ด้อยโอกาส ขณะเดียวกันก็ไม่ควรละเลยเด็กชาวไทยที่เป็นเด็กยากจนด้อยโอกาสที่อยู่ในพื้นที่เดียวกัน

2) **หลักความเสมอภาค** เป็นการจัดการให้คนด้อยโอกาสที่สุดของสังคมได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสม คนด้อยโอกาสในที่นี้ หมายถึง เด็กกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากครอบครัวยากจนและยากจนที่สุด เด็กบนพื้นที่สูงหรือพื้นที่ห่างไกลสถานศึกษา เด็กเหล่านี้ควรได้รับโอกาสและการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพอย่างเสมอภาคกับเด็กชาวไทยทั่วไป

3) **หลักการกระจายทรัพยากรและการแบ่งสรรผลประโยชน์** เป็น (1) การกระจายหรือจัดสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรมโดยภาครัฐ และ (2) การแบ่งสรรผลประโยชน์หรือกำไรของภาคเอกชนสู่สังคม โดยเฉพาะเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็ผู้ด้อยโอกาส รวมถึงเด็กชาวไทยผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา การเข้าถึงการศึกษา และการศึกษาอย่างมีคุณภาพมากขึ้น การแบ่งสรรผลประโยชน์นี้สามารถดำเนินการในรูปแบบกลไกคณะกรรมการความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคสังคม โดยการมีการบริหารจัดการร่วมกันในลักษณะต่าง ๆ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาของเด็กกลุ่มด้อยโอกาสทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์และเด็กไทย โดยกองทุนต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์ กติกา ในการกระจายทรัพยากรจากกองทุนเพื่อสร้างโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตของเด็ก

4) **หลักการยอมรับความหลากหลาย** การยอมรับและเข้าใจความแตกต่างด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน รวมถึงความแตกต่างด้านเศรษฐกิจและสังคม การแสดงการเคารพวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของผู้เรียน การจัดเรียนการสอนที่ไม่ครอบงำและกีดกันการแสดงออกทางวัฒนธรรมและ อัตลักษณ์ของผู้เรียน การจัดให้มีโครงการที่สร้างความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างของเด็กกลุ่มชาติพันธุ์

5) **หลักประชาธิปไตย** เป็นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในนโยบายการจัดการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปกครอง ชุมชน เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าพื้นเมือง องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการ การพัฒนาศักยภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าพื้นเมืองให้เป็นผู้มีบทบาทมีส่วนร่วมตัดสินใจในนโยบายการจัดการศึกษามากขึ้น และการส่งเสริมหรือเปิดโอกาสให้กลุ่มชาติพันธุ์รวมกลุ่มปกป้องสิทธิผลประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะสิทธิทางการศึกษาสำหรับบุตรหลาน

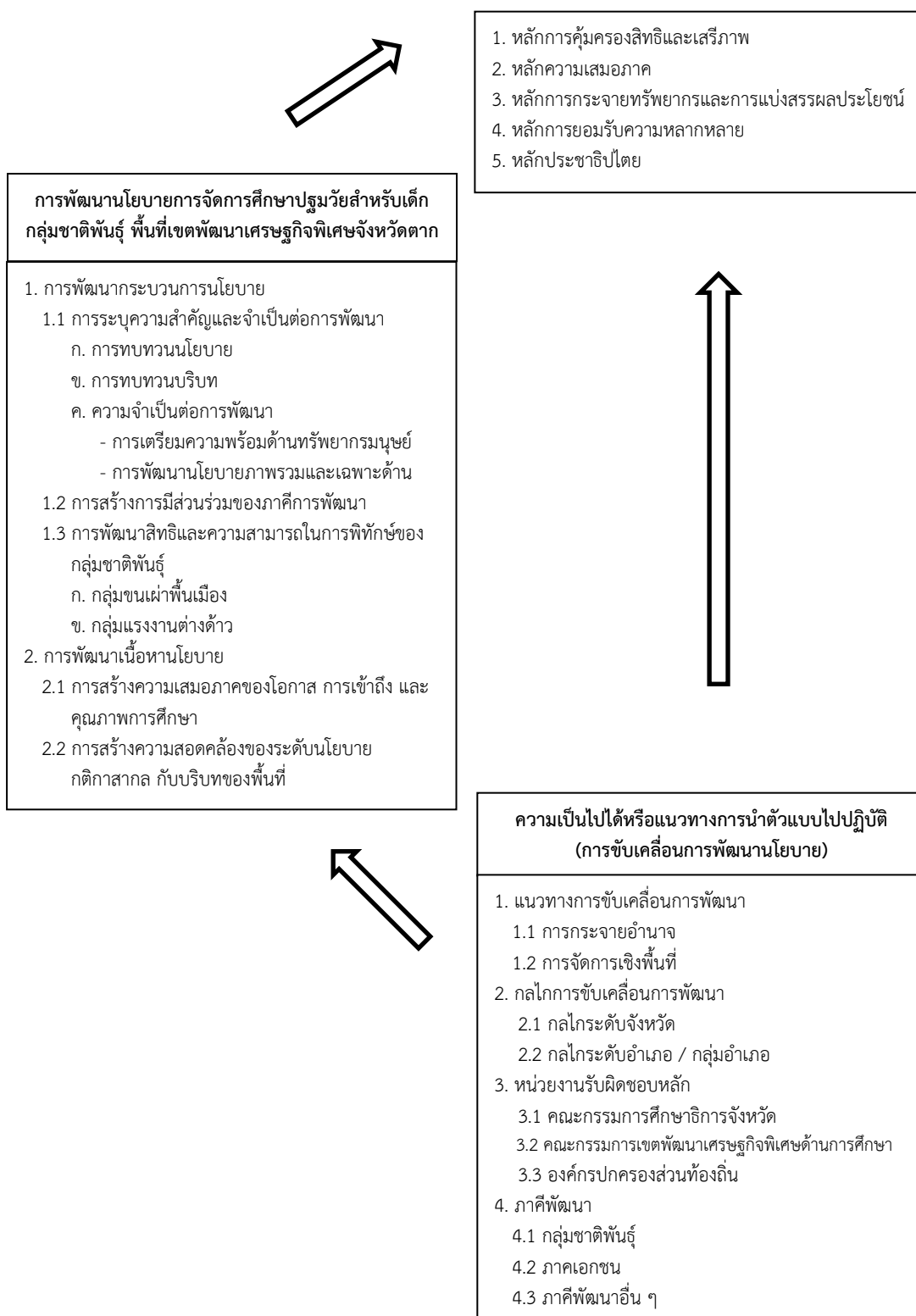
5.4.3 ความเป็นไปได้หรือแนวทางการนำตัวบ่งชี้ไปปฏิบัติ

หน่วยงานหรือกลไกที่เกี่ยวข้องกับนโยบายควรได้รับการกระจายอำนาจให้มีอำนาจอิสระในการพัฒนาและการบริหารจัดการนโยบาย โดยยึดหลักการจัดการตนเองเชิงพื้นที่ที่มีความ

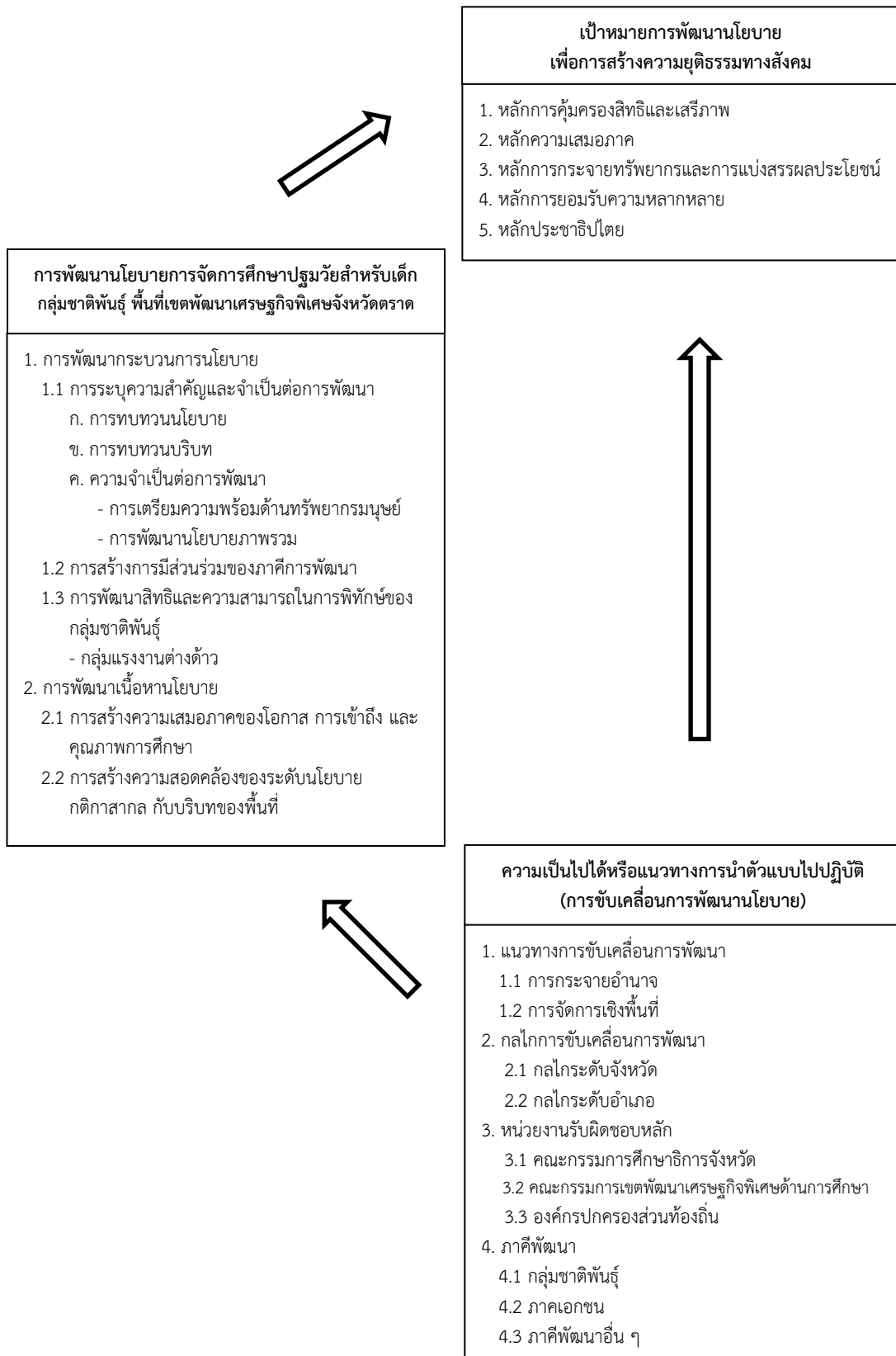
เหมาะสมกับบริบทของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด ทั้งนี้ กลไกที่ควรมีหน้าที่รับผิดชอบหลักหรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษา หรือกลไกขับเคลื่อนการพัฒนา มี 2 ระดับ ได้แก่

1) ระดับจังหวัด หน่วยงานหลักที่ควรรับผิดชอบนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ควรเป็นคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดตากและจังหวัดตราด โดยทำงานประสานร่วมกับคณะกรรมการเขตพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดตากและตราดที่รับผิดชอบด้านการศึกษา โดยมีการจัดตั้งในรูปแบบ (1) คณะกรรมการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดเพื่อพัฒนานโยบายการศึกษาในภาพรวม และ (2) คณะอนุกรรมการพัฒนานโยบายเฉพาะด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการ ควรมาจากตัวแทนภาคีการพัฒนาครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) ระดับอำเภอและกลุ่มอำเภอ กลไกนี้อยู่ในรูปแบบคณะกรรมการระดับอำเภอและกลุ่มอำเภอเพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างใกล้ชิดกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายในอำเภอและกลุ่มอำเภอนั้น ๆ โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการควรมาจากตัวแทนในพื้นที่ที่มีหลากหลายมากขึ้น โดยเฉพาะตัวแทนชุมชน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่อำเภอ กลุ่มผู้ประกอบการ เครือข่ายกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ประกอบการท้องถิ่น ผู้ประกอบการจากภายนอกที่เข้ามาลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยมีการพัฒนาและการบริหารจัดการในลักษณะอำเภอจัดการตนเอง ทั้งนี้ กลไกดังกล่าวนี้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบทั้งการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาในภาพรวมและนโยบายเฉพาะด้านการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ในอำเภอและกลุ่มอำเภอของพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเน้นเป็นกลไกที่มีกระบวนการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปสู่การกระจายอำนาจระดับอำเภอที่เรียกว่าอำเภอจัดการตนเอง

ภาพที่ 5.1 ตัวแบบการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์
เพื่อการสร้างความยุติธรรมทางสังคม พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก

ภาพที่ 5.2 ตัวแบบการพัฒนา นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์
เพื่อการสร้าง ความยุติธรรมทางสังคม พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตราด

อภิปรายผล

การพัฒนานโยบาย

การวิจัยนี้สอดคล้องกับการพัฒนานโยบายสาธารณะตามข้อเสนอของ Phuhlissani (2009) Amathole District Municipality (2014) Engineering Institution of Technology (2015) และ Risk and Compliance Officer (2015) โดยสอดคล้องกับการพัฒนากระบวนการนโยบาย ในขั้นตอนการระบุประเด็นนโยบาย โดยการให้ความสำคัญต่อปัญหาสาธารณะหรือบริบทของพื้นที่นั้น และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย การเป็นปัญหาเร่งด่วนจำเป็นต้องมีการแก้ไข และความเป็นไปได้ของการนำไปปฏิบัติ โดยกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ การแต่งตั้งคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการรับผิดชอบการพัฒนานโยบาย โดยมีองค์ประกอบมาจากภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับการพัฒนาเนื้อหาแนวนโยบายในด้านการทบทวนนโยบายและบริบท โดยการทบทวน กติกาสากลและนโยบายส่วนกลาง การทบทวนบริบทของพื้นที่ ทั้งประเด็นปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาในอนาคต และมีผลต่อพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จำเป็นต่อการมีแนวนโยบายจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กอย่างถูกต้อง การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กต่อบริบทแวดล้อมของพื้นที่ และการเตรียมการพัฒนาเด็กเพื่อรองรับทิศทางการพัฒนาในอนาคต

การวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนานโยบายสาธารณะตามข้อเสนอของ Phuhlissani (2009) Amathole District Municipality (2014) Engineering Institution of Technology (2015) และ Risk and Compliance Officer (2015) ในประเด็นการพัฒนานโยบายโดยการศึกษาวิจัยเพื่อให้ได้ ข้อมูลสำคัญและปัจจัยต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สามารถสนับสนุนการพัฒนานโยบายได้อย่างถูกต้องและมีทิศทาง วิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน ทั้งนี้ ผลการวิจัยนี้ แม้ว่าผู้เกี่ยวข้องกันนโยบายต้องการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาสำหรับพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษาวิจัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบาย

ความยุติธรรมทางสังคม

การวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดความยุติธรรมทางสังคม ตามข้อเสนอของ Rawls (1972) Miller (1976) Sandle (2009) Ruitenberg and Vokey (2001) รัชพร เลี้ยงประเสริฐ (2557) และ อีระ สินเดชารักษ์ (2559) ในประเด็นหลักความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มด้อยโอกาส การมีสิทธิในการเข้าถึงการบริการของภาครัฐ หลักความเสมอภาค ทุกคนในสังคมโดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาสได้รับการปฏิบัติโดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติ การได้รับโอกาส การเข้าถึง และคุณภาพการศึกษาอย่างเสมอภาค หลักการจัดสรรทรัพยากรและกระจายผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนด้อยโอกาส หลักการยอมรับและเคารพความหลากหลาย การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ อัตลักษณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้เรียน และหลักการมีส่วนร่วมหรือหลักประชาธิปไตยโดยการพัฒนานโยบายควรให้ภาคีทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของอมรทัต นริตติศยกุล (2543) เรื่อง การจัดการศึกษาเพื่อชนกลุ่มน้อยชายแดนไทย-พม่า กรณีศึกษา อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่ ซึ่งพบว่า โรงเรียนได้เปิดโอกาสให้

นักเรียนชนกลุ่มน้อยเข้าเรียน โดยเป็นการปฏิบัติตามสิทธิเด็กสากล ความเห็นใจและเห็นแก่มนุษยชนธรรม สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด ซึ่งจัดการศึกษาแก่เด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กต่างดาว เนื่องจากเห็นแก่สิทธิการศึกษาของเด็กและความเมตตาธรรมที่มีต่อเพื่อนมนุษย์

การวิจัยนี้มีทั้งประเด็นสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานศึกษาของณรงค์ ใจหาญ (2541) เรื่อง สภาพความเป็นอยู่และปัญหาของชาวเขาเผ่าพื้นเมือง อ. ท่าสองยาง จ. ตาก ประเด็นสอดคล้อง ได้แก่ การมีผลการศึกษาที่ตรงกันว่าบริบทพื้นที่ด้านภูมิศาสตร์ที่เอื้อเขาสูงชัน การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้เด็กขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการรับบริการสาธารณสุขอื่น ๆ จากภาครัฐ ส่วนประเด็นไม่สอดคล้อง ได้แก่ การวิจัยนี้พบว่าผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดมีทัศนคติเชิงบวกต่อการให้สิทธิโอกาสการจัดการศึกษาแก่เด็กกลุ่มชาติพันธุ์และไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างเด็กไทยทั่วไปกับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ ขณะที่ผลการวิจัยของณรงค์ ใจหาญ สะท้อนให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีทัศนคติเชิงลบและเลือกปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนเผ่าพื้นเมืองหรือชาวไทยภูเขา

การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของอดิเรก พันเขียว (2559) เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก โดยสอดคล้องตรงกันในประเด็นการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากควรมีหน่วยบริหารจัดการที่มีอำนาจหน้าที่ของตนเองตามหลักการกระจายอำนาจ และมีแนวทางการบริหารโดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาของพื้นที่ นอกจากนี้ การวิจัยนี้สอดคล้องกับงานศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด (2557) เรื่องแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย (ตราด) - กัมพูชา โดยสอดคล้องตรงกันว่า จังหวัดตราดกับประเทศไทยกัมพูชามีชายแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทะเล ทำให้ประชาชนไปมาหาสู่กัน ชาวกัมพูชาอพยพเข้ามาอยู่ในไทยเรื่อย ๆ และมีผลกระทบต่อการศึกษาให้กับบุตรหลานของชาวกัมพูชาที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ชายแดนไทย (ตราด) กับกัมพูชา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดควรเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการพัฒนา นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด โดยดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ภาคเอกชนในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตากและจังหวัดตราดควรมีนโยบายแผนและโครงการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาในพื้นที่ โดยประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อแสดงออกถึงความรับผิดชอบสังคมและการให้คุณค่าแก่ชุมชน
3. หน่วยงานภาครัฐส่วนกลางควรเป็นหน่วยงานกลางด้านสนับสนุนการพัฒนา นโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งเป็นหน่วยงานเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัด

การศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์สู่หน่วยงานในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดตาก และจังหวัดตราด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นการพัฒนานโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงด้านกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ จังหวัดเชียงรายและจังหวัดกาญจนบุรี
2. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นการกระจายอำนาจทางการศึกษา หรือการจัดการเชิงพื้นที่ในนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กกลุ่มชาติพันธุ์ โดยทำการศึกษาเชิงลึกจำแนกตามกลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง กลุ่มแรงงานต่างด้าว และควรศึกษาครอบคลุมถึงกลุ่มเด็กในศูนย์อพยพหรือเด็กที่มีฐานะเป็นผู้ลี้ภัย
3. ควรขยายผลการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เชื่อมโยงกับกติกาสากล ประชาคมอาเซียน และการรวมกลุ่มระหว่างประเทศระดับอนุภูมิภาค ที่มีผลต่อนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย